

צור קשר | בית | ידיעון | אלפון | שער לסטודנטים | שער לסגל האקדמי | שער לסגל מנהלי | J

חיפ

[חיפוש ב:](#)

אתר התיאטרון הישראלי
החוג לאמנות התיאטרון
אוניברסיטת תל אביב

בית | ערכים | ספרי תיאטרון | עלינו | הכותבים | צור קשר

◀ החוג לאמנות התיאטרון > אתר התיאטרון הישראלי > ארכיון התיאטרון הישראלי > מוטי לרנר, על כתיבת המחזה ההודאה

מוטי לרנר, על כתיבת המחזה ההודאה

תגיות: אמנות התיאטרון

על כתיבת המחזה ההודאה

על כתיבת המחזה ההודאה

מאת מוטי לרנר

נולדתי ב-1949 בזכרון יעקב, השוכנת כעשרה קילומטרים מדרום-מזרח לחוף טנטורה. כמו ילדים רבים במושבה, ביליתי גם אני ימי ק רבים בחוף הקסום הזה. כמותם ראיתי את הבית היחיד שנותר על תלו מטנטורה הערבית והפך במשך השנים למחסן של דייגים, רובם ב פוריידיס, שפרשו את רשתותיהם במפרץ. כמו כל חברי לא שאלתי על הבית, מי בנה אותו, מי גר בו ולמה הוא ננטש. מדי פעם נחשפו בח אבנים מסותתות שסיפרו על בתים נוספים שעמדו במקום, אך גם עליהן לא שאלתי. אמנם השם טנטורה העיד שפעם היה פה כפר ערב אך לא תהיתי כיצד נחרב ולאן נעלמו תושביו.

בקיץ 1966 התרחש אירוע שהכריח אותי לשאול. אבי היה חקלאי וגידל בעיקר ענבים. כמו בכל קיץ גויסנו, שני אחי ואני, לעבודה בבציו וכך, באחד מימי יולי, לקראת שעת צהריים, הגיעה לכרם משאית נהוגה בידי אחד מתושבי זכרון יעקב. הנהג החנה את המשאית והעמי לידה פרימוס נפט, להכין לעצמו קפה, עד שיסתיים הבציר והפועלים יעמיסו את ארגזי הענבים בדרכם לשוק הסיטונאי בתל אביב.

עוד הנהג מרתיח את הקפה, שמעתי אותו מתווכח בצעקות רמות עם אחת הבוצרות הערביות תושבות הכפר פוריידיס בערבית מעורב בעברית. עד מהרה הבנתי שהבוצרת, שאותה הכרתי היטב, האשימה את הנהג ברצח בני משפחתה, ואילו הוא טען שלא רצח איש אל רק קבר את המתים. שאלתי את אבי, שסירב בעקשנות להתייחס לוויכוח, ולכן פניתי לאחד משכנינו. לאחר הפצרות ממושכות הוא סיפר ל שאותה בוצרת, תושבת פוריידיס, היא ילידת טנטורה, וכי בעת כיבוש הכפר ב-1948 על ידי גדוד מחטיבת אלכסנדרוני נהרגו בעלה ואחדי מקרוביה. לימים הודה אותו נהג בפני תדי כ"ץ, תלמיד לתואר שני במחלקה להיסטוריה באוניברסיטת חיפה שחקר את כיבוש הכפר, כי הי מורה הדרך שהולך את אחת מפלוגות הגדוד אל הכפר ובתום הקרב היה אחראי לקבורת המתים. כשעמדתי ללכת, עצר אותי השכן ואמו "אחי הצעיר היה מ"פ באותו גדוד שכבש את טנטורה, אבל הוא ניסה למנוע את ההרג והביזה". הכרתי את האח. הוא נפטר כמה שני קודם לכן, וזכרתי אותו כאדם חייכן וטוב מזג. אף על פי שלא היה בן משפחתי כינתי אותו תמיד "דוד".

הייתי בן 17. התקשיתי להאמין שאותו "דוד" היה מעורב בהרג אזרחים, ובגלל החשש לדעת יותר, לא המשכתי לשאול. עד מהרה נשכח הפרשה. כעבור שנה פרצה מלחמת ששת הימים, ואז מלחמת יום הכיפורים. טנטורה ומתיה נדחקו לקרן זוית.

הפרשה עלתה לתודעת הציבור בחורף 2000, כאשר התפרסמה במעריב כתבה על מחקרו של כ"ץ. הייתי מודע לוויכוח הציבורי שהתעורר עקב הפרסום, אבל לא קראתי את המחקר ולא התעמקתי בפרטיו. בשבוע שהתפרסמה הכתבה ביקרתי אצל דודתי בזכרון יעקב; גיליון 10 השבוע של מעריב היה מונח על השולחן במטבח. דודתי עיינה בו, פנתה אלי ואמרה בכעס: "שקרנים גדולים, החיילים של אלכסנדרוני הופתעתי מאוד. דודתי הייתה בעלת דעות ימניות נחרצות והייתי בטוח שתגנה את כ"ץ, אבל היא דווקא המשיכה וסיפרה: "הייתי שנ ראיתי את המתים". ב-1948 הייתה דודתי בת 15 ועבדה כעוזרת לרופא השיניים במושבה. לדבריה, ב-23 במאי, כאשר התברר שבקרר הלילי בטנטורה נהרגו 14 מחיילי אלכסנדרוני ורבים נפצעו, הוזעק רופא השיניים לסייע לרופא הגדוד. היא התלוותה אליו וכשהגיעה לכפ בתום הקרב, ראתה את עשרות ההרוגים שהוטלו לקבר אחים. "כמה?" שאלתי. "הייתי ילדה", היא השיבה. "זאת הייתה הפעם הראשונה שראיתי אדם מת. לא יכולתי לספור".

אחר כך הוסיפה: "הייתי היהודייה היחידה במקום. כאשר אספו את נשות טנטורה והעלו אותן לאוטובוסים, הורו לי הקצינים לערוך חיפוי בבגדיהן. עברתי מאישה לאישה ונטלתי מהן את תכשיטיהן. אחר הצהריים כבר היו בידי החיילים כמה דליים מלאים. שאלתי קצין מה ה מתכוונים לעשות בתכשיטים האלה. הקצין השיב שהם ימכרו בחו"ל ובתמורה יקנה הצבא נשק ותחמושת". היא השתתקה לרגע לפ שאמרה. "הייתי תמימה והאמנתי".

כעבור ימים אחדים השגתי את עבודת המ"א של כ"ץ וקראתי אותה בעיון. הוא ראיין כמה מבני זכרון יעקב שהכרתי היטב, כולל שני מקורבי משפחתי. שניהם לא השתתפו בקרב, אבל מאחר שהכירו היטב את תוואי השטח בטנטורה, נקראו להוליך את פלוגות אלכסנדרוני ליעדן ונכחו בכפר בכל שלבי כיבושו. כ"ץ ראיין גם את יעקב אפשטיין, בן זכרון יעקב, שמונה על ידי הצבא לטפל ברכוש הערבי הנטו והעיד על מה שראה כשהגיע לכפר בסיום הקרב. קראתי גם את עדויות הפליטים שגלו מטנטורה ואת עדויות החיילים שהשתתפו בקרו שניתנו כולן בסוף שנות התשעים. הסתירות בין תיאורי הקרב השונים וספיחיו היו רבות, אבל בכל העדויות ניכרו סימנים לאירועי טראומטיים שהודחקו והוכחשו במשך כחמישים שנה. ברגע שהבשילו התנאים, פרצו הזיכרונות הקשים האלה החוצה ועוררו ויכוח ציבו שעדיין לא תם.

כך נולד המחזה **ההודאה**. הוא אינו מסמך היסטורי ואינו מנסה להכריע בין הנרטיבים השונים של כיבוש הכפר, וודאי שאינו מנסה לקבו חד-משמעית מה העובדות ההיסטוריות של כיבוש טנטורה בליל 23 במאי 1948 ובבוקר שאחריה. כל הדמויות במחזה בדויות, וכך גם כ קורותיהן. לכן, אגב, נקרא הכפר הערבי שכיבושו נדון במחזה טנטור, ולא טנטורה. העלילה מתרחשת ב-1988 ועוסקת בשתי משפחו יהודית וערבית, המתגוררות בחיפה. באמצעותן מנסה המחזה לחקור את תהליך הדחיקת הטראומה של כיבוש הכפר, שהתרחש הן בחבר היהודית, הן בחברה הערבית, ואת הנסיבות שהביאו להתפרצות הטראומה המודחקת לתודעה כעבור ארבעים שנה. נדמה לי שהעיסו בטרומה הכרחי לכל המעורבים בה. בלעדיו לא יתרחש התיקון ההכרחי כל כך לקיומנו, ברמה הפוליטית וברמה האישית והחברתית, ול נחלים מן הטראומה הקולקטיבית שחוונו, ושאת אימתה תיאר ס. יזהר בסיפור **חרבת חזעה**:

הכפרים הריקים הללו, יום מגיע והם מתחילים לצעוק. אתה עובר בהם ולקראתך פתאום, לפי תומך, ובלא לדעת מנין, עיניי סמויות של קירות וחצרות וסמטאות מלוות אותך אין-אומר. דממת שאיה נטושה. כליותיך מתחמקות. ויש לפתע, באמצ הצהריים או בטרם ערב, פותח הכפר שעוד לפני רגע היה סתם קצת רקמת בקתות שוממות השותקות יתמות, שתיק קשה, וקינת-מספד מרעדת לב - פותח הכפר הזה, הגדול וקודר, ושר שירת חפצים שנסתלקה נשמתם; שירת מעשי אנו שחזרו לגלגלותם והפריאו; שירת בשורת אסון-פתע מוחצת שקפאה ונותרה כמין קללה לא עוברת דל-שפתיים, ופחד, ריבונ של-עולם, פחד אימה זועק משם, ונצנוץ, פה ושם, מין נצנוץ של נקמה, של קורא לריב, של אל-נקמות הופיע!... הכפרי הריקים הללו!...

כתיבת המחזה **ההודאה** הושלמה ב-2006, ולצדרי, אף שכמה תיאטרונים בארץ גילו בו עניין, בסופו של דבר בוטלו כל התוכניות להעלאת אני מניח שהסיבה לביטולים החוזרים ונשנים נעוצה בחששות מנהלי התיאטרונים מפני סנקציות מצד משרד התרבות, אך גם מפני תגוב ציבורית זועמת על "חריגה" מן הקונצנזוס בהצגת הסיפור האסור של 1948. המחזה עלה לראשונה באביב 2014 ב-Theater J בווינגט בבימוי סיני פתר. בעקבות הביקורות הנלהבות תכנן אחד התיאטרונים הגדולים אצלנו להעלות אותו בעונת 2015-16, אך ב-17 במר 2015 נערכו בחירות לכנסת, הוקמה ממשלה חדשה, וההמשך ידוע.

ההודאה בהפקת תיאטרון יפו, בימוי: סיני פתר. בתמונה: עודד קוטלר. צילום: דוד קפלן

עם העלאת ההצגה בתיאטרון יפו, בספטמבר 2016, נשמעו קולות במשרד התרבות ובמשרד החינוך שניסו להורידה מן הבמה. למזל הצליח התיאטרון לסכל את הניסיונות הללו. עם זאת, "סימנה" בידי הממסד כהצגה עוינת המכפישה את חיילי צה"ל הביא לידי כך שכמע כל בתי הספר התיכוניים שפנינו אליהם סירבו לכלול אותה במסגרת פעילות התרבות של תלמידיהם, והמורים להיסטוריה ולאזרחות סירו להכניס אותה לתוכנית הלימודים. אף על פי כן, ההצגה הועלתה ברציפות במשך שתי עונות מלאות, ולשמחתנו צפו בה גם פלסטינים אזרו ישראל. בתום כל הצגה התקיים דיון עם הקהל, שהתמקד בנרטיבים השונים של מלחמת 1948 ובמשמעותם לחברה הישראלית בימינו למיטב שיפוטי, ההצגה יצרה בתוך הקהל ובינו לבין היוצרים שיח פתוח, הוגן ואמפתי; שיח המעיד על האפשרות ליצור דיאלוג כן, מקר ובונה בין חלקים שונים בחברה הישראלית על הטראומה המשותפת שלנו. אני מקווה שהדיאלוג הזה יאיץ את תהליך הפיוס עם הע הפלסטיני החי עמנו ובשכנותנו ויקדם, ולו במעט, את הקמתה של חברה משותפת בישראל, שחלקיה חיים זה לצד זה תוך הכרה וקבל הדדית.

מחקרים אחרונים

אמני מופע יהודים ותיאטרון
יהודי במזרח ...

ירמיהו מאת סטפן צווייג,
בבימויו של משה...

"קהל נכבד ברגע זה מתחיל
סיפור המחזה": ...

סגל
אלפון

בתי ספר, חוגים ותכניות
ביה"ס לאדריכלות ע"ש עזריאלי

אודות
אירועים

העשרה והשראה באמנויות	ביה"ס למוזיקה ע"ש בוכמן-מהטה	סגל אקדמי - לפי יחידות
הפסטיבל הבינלאומי לסרטי סטודנטים	החוג לאמנות התיאטרון	מורים, חוקרים ועוזרי הוראה
יצירת קשר	החוג לתולדות האמנות	סגל מנהלי
קמפוס בטוח - מניעה וטיפול בהטרדה מינית	ביה"ס לקולנוע וטלוויזיה ע"ש סטיב טיש	הדוקטורנטיות.ים של הפקולטה לאמנויות
הגלריה האוניברסיטאית לאמנות	התכנית הרב תחומית באמנויות	
	התכנית הבינתחומית באמנויות	
	המסלול לעיצוב במה, קולנוע וטלוויזיה	
	לימודי משחק	

מידע כללי	לימודים	סגל ומינהלה	נגישות
יצירת קשר ודרכי הגעה	רישום לאוניברסיטה	אגפים ומשרדי מינהלה	נגישות בקמפוס
אלפון	מידע למתעניינים בלימודים	ארגון הסגל המנהלי	מניעה וטיפול בהטרדה
דרושים	חישוב סיכויי קבלה לתואר ראשון	ארגון הסגל האקדמי הבכיר	הנחיות בדבר חוק חופ
נהלי האוניברסיטה	לוח שנת הלימודים	ארגון הסגל האקדמי הזוטר	הצהרת נגישות
מכרזים	ידיעונים	כניסה ל-My Tau	הגנת הפרטיות
מידע לשעת חירום	כניסה לאזור האישי		תנאי שימוש
מבקרת האוניברסיטה			
תקנון משמעת ופסקי דין			

אוניברסיטת תל אביב עושה כל מאמץ לכבד זכויות יוצרים. אם בבעלותך זכויות יוצרים בתכנים שנמצאים פה ו/או השימוש שנעשה בתכניו שנעשה בתכנים אלה לדעתך מפר זכויות [נא לפנות בהקדם לכתובת שכאן](#) <<

אוניברסיטת תל-אביב, ת.ד. 39040, תל-אביב 6997801